

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z powództwa B. K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Izbie Administracji Skarbowej we Wrocławiu
o odprawę emerytalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 lutego 2024 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu
z dnia 2 grudnia 2021 r., sygn. akt VIII Pa 135/21,

uchyla zaskarżony wyrok i zmienia wyrok Sądu Rejonowego dla Wrocławia - Śródmieścia we Wrocławiu z 22 lipca 2021 r., Sygn. akt IV P 644/20, w ten sposób, iż zasądza od Skarbu Państwa - Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu na rzecz powódki B. K. 33.566,70 zł (trzydzieści trzy tysiące pięćset sześćdziesiąt sześć złotych i 70 groszy) tytułem odprawy emerytalnej z odsetkami ustawowymi od 1 września 2017 r. do dnia zapłaty oraz 1.350 zł (jeden tysiąc i trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym z odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z 2 grudnia 2021 r. oddalił apelację powódki B. K. od wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu z 22 lipca 2021 r., oddalającego jej powództwo.

Powódka była funkcjonariuszem służby celnej od 18 października 1993 r. Nie otrzymała do 31 maja 2017 r. propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby w związku z wprowadzaną reformą administracji celnej i skarbowej. Jej stosunek służby wygaś 31 sierpnia 2017 r. na podstawie art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy z 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (p.w.KAS). Powódce wypłacono jednorazową odprawę w wysokości 6-miesięcznego uposażenia na podstawie art. 170 ust. 4 tej ustawy w związku z art. 163 ust. 4 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał powódce emeryturę od 27 grudnia 2015 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

Pismem z 1 września 2017 r., doręczonym 8 września 2017 r., powódka zwróciła się do dyrektora Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu o wypłatę jednorazowej odprawy emerytalnej w wysokości sześciomiesięcznego uposażenia, zgodnie z art. 163 ust. 1 ustawy o Służbie Celnej, w związku z przejściem na emeryturę. Żądanie nie zostało uwzględnione. W odpowiedzi podano, że uprawnienia emerytalne nabyła w trakcie zatrudnienia, dlatego wypłacona jej odprawa pieniężna w związku z wygaśnięciem stosunku służby została zaliczona na poczet odprawy emerytalnej na podstawie art. 170 ust. 4a ustawy p.w.KAS, zgodnie z którym pracownik, który posiada uprawnienia emerytalne i który nie otrzymał do 31 maja propozycji pracy, jest uprawniony do odprawy tylko z jednego tytułu.

Pismem z 27 marca 2020 r. powódka ponownie zwróciła się o wypłatę odprawy emerytalnej. Pozwana odmówiła, podtrzymując stanowisko oparte na art. 170 ust. 4a ustawy.

Powódka 17 sierpnia 2020 r. złożyła pozew w Sądzie o wypłatę odprawy emerytalnej z odsetkami.

Po wygaśnięciu stosunku służby powódka nie podjęła zatrudnienia.

Sąd Rejonowy rozstrzygnął, iż żądanie nie jest zasadne, gdyż wypłacona powódce odprawa w związku z wygaśnięciem stosunku służby została zaliczona na poczet odprawy emerytalnej, zgodnie z art. 170 ust. 4a ustawy p.w.KAS. Wypłacając odprawę pozwana nie miała jeszcze wiedzy o tym, iż powódka wraz z wygaśnięciem stosunku służby zmienia także status funkcjonariusza-emeryta na status jedynie emeryta. Pozwana po otrzymaniu pisma powódki z 1 września 2017 r. skutecznie złożyła powódce oświadczenie, iż w związku z przedłożonym przez nią oświadczeniem o przejściu na emeryturę oraz faktem, iż uprawnienia emerytalne nabyła wcześniej, wypłacona jej odprawa pieniężna w związku z wygaśnięciem stosunku służby zostaje zaliczona na poczet odprawy emerytalnej. Art. 170 ust. 4a ustawy p.w.KAS oznacza, że powódka nie może otrzymać odprawy z dwóch tytułów jednocześnie, zaś jego treść nie budzi żadnych wątpliwości interpretacyjnych i jest jednoznaczna. Powódka nabyła prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę, ale nie posiadała uprawnienia do odprawy na podstawie art. 170 ust. 4 ustawy. Skoro powódka otrzymała 6-miesięczną odprawę w oparciu o art. 170 ust. 4 ustawy p.w.KAS, który nie miał w jej przypadku zastosowania, gdyż w związku ze zwolnieniem ze służby nabyła prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę, to należało uznać, iż świadczenie to stanowiło *de facto* odprawę emerytalną, zaś pozwany zasadnie oświadczył, iż taki charakter ma wypłacone jej 31 sierpnia 2017 r. świadczenie i wypłacona powódce odprawa pieniężna w związku z wygaśnięciem stosunku służby zostaje zaliczona na poczet odprawy emerytalnej. Artykuł 170 ust. 4a Przepisów wprowadzających ustawę o KAS wyklucza bowiem otrzymanie świadczenia o jakim mowa w art. 170 ust. 4 w/w ustawy w przypadku osób, które nabyły prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, tak jak miało to miejsce w przypadku powódki. Ustawodawca w sposób jednoznaczny wyłączył możliwość otrzymania dwóch odpraw z dwóch różnych tytułów, tj. wykluczył możliwość otrzymania odprawy w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej tym pracownikom oraz funkcjonariuszom, którzy nabyli

prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu apelacji podzielił ustalenia i argumentację Sądu pierwszej instancji. Zarzuty apelacji uznał za niezasadne. Apelacja stanowiła krytykę ogółu rozwiązań prawnych przyjętych przez ustawodawcę w ramach reformy administracji celno-skarbowej, co nie mogło stanowić skutecznych argumentów w odniesieniu do konkretnej, rozpatrywanej sprawy. Sąd Okręgowy nie stwierdził wydania przez Sąd pierwszej instancji nieprawidłowego i niezgodnego z prawem orzeczenia.

Kluczowym w sprawie był zarzut naruszenia art. 170 ust. 4 ustawy p.w. KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w. KAS w zw. z art. 163 ust. 4 w zw. z art. 170 ust. 4a p.w. KAS, ponieważ to te regulacje decydowały o przyznaniu powódce jednorazowej odprawy pieniężnej i zaliczeniu jej na poczet odprawy emerytalnej. Stąd to na tym zarzucie Sąd Okręgowy skupił się w sprawie jako faktycznie związanym z przedmiotem pozwu powódki i wyroku Sądu Rejonowego.

Bezspornym było, że stosunek służby wygaś 31 sierpnia 2017 r. wskutek nieprzedstawienia pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia lub służby, o której mowa w art. 165 ust. 7 ustawy p.w. KAS. Także nie budziło wątpliwości stron, iż 31 sierpnia 2017 r. wypłacono powódce odprawę pieniężną na podstawie art. 170 ust. 4 ustawy p.w. KAS w zw. z art. 163 ust. 4 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej. Pismem z 1 września 2017 r., które wpłynęło do strony pozwanej 8 września 2017 r., powódka w związku z przejściem na emeryturę domagała się także wypłaty odprawy emerytalnej w tożsamej wysokości do wypłaconego jej już świadczenia. W odpowiedzi strona pozwana poinformowała powódkę, iż zgodnie z art. 170 ust. 4a ustawy p.w. KAS, skoro powódka posiadała uprawnienie emerytalne i nie otrzymała do 31 maja 2017 r. propozycji pracy lub służby, jest ona uprawniona do odprawy tylko z jednego tytułu i odprawa pieniężna w związku z wygaśnięciem stosunku służby została jej zaliczona na poczet odprawy emerytalnej.

Sąd Okręgowy, podobnie jak Sąd I instancji, stwierdził, iż powyższe postępowanie strony pozwanej było w pełni uzasadnione obowiązującymi

regulacjami prawnymi i zgodne z nimi. Art. 170 ust. 4a p.w.KAS oznacza, że powódka nie może otrzymać odprawy z dwóch tytułów jednocześnie.

W momencie, gdy powódka wystąpiła do strony pozwanej o wypłatę odprawy emerytalnej, zmienił się jej status prawny w świetle art. 170 przepisów wprowadzających ustawę o KAS. Oznacza to, że powódka nabyła prawo do odprawy przysługującej jej w związku z przejściem na emeryturę, ale nie posiada ona w dalszym ciągu uprawnienia do odprawy na podstawie przepisu art. 170 ust. 4 tejże ustawy. Powódka otrzymując sześciomiesięczną odprawę emerytalną nie może żądać dodatkowo odprawy wynikającej z art. 170 ust. 4 przepisów wprowadzających ustawę o KAS, bowiem art. 170 ust. 4a tej ustawy wyklucza otrzymanie powyższego świadczenia w stosunku do osób, które nabyły prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy. Ustawodawca w sposób jednoznaczny wyłączył możliwość otrzymania dwóch odpraw z dwóch różnych tytułów.

Kluczowe znaczenie ma bowiem art. 170 ust. 4a ustawy - przepisy wprowadzające ustawę o KAS, który obowiązywał w dniu 31 sierpnia 2017 r., tj. w dniu, w którym wygaśł stosunek służbowy łączący powódkę i stronę pozwaną. W przepisie wskazano, że ust. 4 (tj. regulujący kwestie związane z przyznaniem odprawy funkcjonariuszom, których stosunek służbowy wygaśł z dniem 31 sierpnia 2017 r.), nie stosuje się do pracowników oraz funkcjonariuszy, którzy nabyli prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy. Regulacja zawarta w przytoczonym artykule jest jednoznaczna i nie budzi żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Z literalnego brzmienia przytoczonego powyżej art. 170 ust. 4a ustawy - przepisy wprowadzające ustawę o KAS, wynika wprost, iż nabycie prawa do odprawy emerytalnej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, wyklucza możliwość nabycia prawa do odprawy w związku z wygaśnięciem stosunku służbowego, o której mowa w art. 170 ust. 4 ustawy.

Powódka w momencie wygaśnięcia stosunku służbowego lub jeszcze przed 31 sierpnia 2017 r. winna poinformować pracodawcę, że posiada uprawnienia emerytalne i z chwilą rozwiązania stosunku służbowego przechodzi na emeryturę, a pracodawca wypłaciłby jej jedynie odprawę emerytalną.

Powódka 31 sierpnia 2017 r. nie poinformowała strony pozwanej o tym, iż zamierza przejść na emeryturę. Taką informację strona pozwana powzięła 8 września 2017 r. w związku z pismem powódki, w którym zwróciła się ona o wypłatę odprawy emerytalnej. W ocenie Sądu Okręgowego w tym zakresie trudno doszukać się złej wiary lub niedochowania należytej staranności strony pozwanej. Sam fakt, iż powódka osiągnęła w 2015 r. wiek emerytalny i otrzymała decyzję o przyznaniu emerytury od 27 grudnia 2015 r. nie uzasadnia automatycznie wniosku, iż zamierzała ona zmienić swój status ze statusu funkcjonariusza - emeryta, na status emeryta, skoro wcześniej mimo powyższych okoliczności kontynuowała służbę.

W momencie, gdy strona pozwana powzięła informację o zmianie statusu przez powódkę, zasadnie zaliczyła na poczet odprawy emerytalnej sumę wypłaconą w 31 sierpnia 2017 r., która pokrywała całość należnej powódce odprawy emerytalnej. Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego, powódka otrzymała już całą należną jej odprawę emerytalną, a jej żądanie zawarte w wywiedzionej apelacji jest bezpodstawne.

Nieuzasadnione były twierdzenia powódki, iż do wygaśnięcia jej stosunku służby doszło już z dniem 1 marca 2017 r., a więc w dniu wejścia w życie ustawy przepisy wprowadzające ustawę o KAS oraz ustawy o KAS i już tego dnia spełniała wszystkie przesłanki określone w art. 163 ust. 4 ustawy o służbie cywilnej do otrzymania odprawy z tytułu zwolnienia ze służby na skutek reorganizacji bądź zniesienia jednostki. Twierdzenia te nie znajdują żadnego oparcia w przepisach prawa i orzecznictwie, a do 31 sierpnia 2017 r. zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu art. 170 ust. 1 pkt 1, stosunek służbowy nie wygaś, w związku, z czym powódka kontynuowała dotychczasowy stosunek służby, mając na uwadze, iż nie zaproponowano jej pisemnie nowych warunków zatrudnienia albo pełnienia służby. Z samej treści pozwu wynika, iż w niniejszym procesie powódka dochodziła zapłaty odprawy emerytalnej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 1 września 2017 r., a nie od 1 marca 2017 r.

W skardze kasacyjnej podniesiono, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał merytorycznie zarzutów apelacji, dlatego zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono:

I) naruszenie przepisów prawa materialnego, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), a to:

1) art. 163 ust. 1 u.s.c. i art. 163 ust. 4 u.s.c. w zw. z art. 78 u.s.c., art. 82 u.s.c., art. 87 u.s.c., art. 91 u.s.c., art. 96 u.s.c., art. 98 u.s.c., art. 101 u.s.c., art. 104 u.s.c., art. 105 u.s.c., art. 125 u.s.c. w zw. z art. 165 ust. 3 p.w.KAS, art. 153 KAS., art. 154 KAS, art. 158 KAS i art. 176 KAS przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że 1.03.2017 r. wraz z utratą mocy ustawy o Służbie Celnej i likwidacją Służby Celnej, a zarazem wejściem w życie dnia 1.03.2017 r. przepisów ustawy przepisy wprowadzające Krajową Administrację Skarbową i ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej, było dopuszczalne przekształcenie z mocy prawa (*ex lege* - bez zgody funkcjonariusza) stosunku służby w likwidowanej Służbie Celnej w stosunek służby w nowo powołanej formacji Służbie Celno-Skarbowej, gdy tymczasem żaden przepis ustawy o Służbie Celnej nie przewiduje takiego rozwiązania, zatem 1.03.2017 r. powódka B. K. została zwolniona ze Służby Celnej (w związku z likwidacją tej formacji), i nawiązała stosunek służby w Służbie Celno-Skarbowej (w sposób wadliwy albowiem z mocy prawa) bez zgody lub wniosku funkcjonariusza i bez prawa wniesienia odwołania (czego nie przewidują przepisy ustawy o KAS, m.in. art. 153 KAS, art. 154 KAS, wręcz art. 176 KAS przewiduje, że funkcjonariusz innej służby mundurowej może być przeniesiony do Służby Celno-Skarbowej jedynie na wniosek i po uzyskaniu zgody odpowiedniego przełożonego), na okres zaledwie 6 miesięcy do 31.08.2017 r., po którym to okresie została zwolniona z ww. nowo utworzonej formacji mundurowej na gruncie przepisów ustawy p.w.KAS i ustawy o KAS, przez nie złożenie propozycji służby, w efekcie powódka w dniu 1.03.2017 r. spełniała wszystkie określone w art. 163 ust. 1 u.s.c. przesłanki do otrzymania odprawy emerytalnej, jak również spełniała przesłanki oznaczone w art. 163 ust. 4 u.s.c. do otrzymania odprawy z tytułu zwolnienia ze służby na skutek reorganizacji bądź zniesienia jednostki. Poza tym uregulowanie ustawowe, na mocy którego dochodzi do zmiany formacji mundurowej, w której obywatel pełni *służbę ex lege*, nie spełnia standardu zgodności z art. 8, art. 24 i 65 Konstytucji RP (wolności wyboru zawodu i miejsca wykonywania pracy, a także ochrony stosunku służby);

2) art. 163 ust. 4 u.s.c. w zw. z art. 159 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 4a p.w.KAS w zw. z art. 1, art. 2, art. 7, art. 8, art. 32, art. 60 Konstytucji RP, przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zgodne z prawem jest zróżnicowanie uprawnień zwalnianych funkcjonariuszy Służby Celnej (w wyniku

przekształcenia *ex lege* Służby Celno-Skarbowej) w zależności od tego czy otrzymali propozycję pracy (przy zastosowaniu nieznanej polskiemu prawu konstrukcji przekształcenia stosunku służby w stosunek pracy) czy też nie otrzymali propozycji służby lub pracy, gdy tymczasem, wszyscy funkcjonariusze (z wyjątkiem tych którzy otrzymali do dnia 31.05.2017 r. propozycję dalszej służby w nowej formacji Służbie Celno-Skarbowej i ją przyjęli) zostali zwolnieni ze Służby i w świetle przepisów art. 163 ust. 4 u.s.c. powinni otrzymać stosowną odprawę, (przy oczywistym założeniu, że art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS jest niezgodny z art. 2, art. 32 i art. 60 Konstytucji RP) albowiem różnicuje uprawnienia zwolnionych ze służby funkcjonariuszy (stron stosunku administracyjno-prawnego), jedynie w oparciu o następczo złożoną propozycję (lub jej brak), która nie powinna mieć żadnego znaczenia, w przypadku realizacji uprawnień w związku ze zwolnieniem ze służby (zwłaszcza, że powódka posiada udokumentowany 24-letni okres służby w Służbie Celnej - art. 94 § 2 u.s.c.), który uprawniał ją do otrzymania odprawy w maksymalnej wysokości 6 miesięcznego uposażenia, (tak też należy rozumieć konstytucyjną zasadę równości art. 32 Konstytucji, wyeksponowaną w uchwale Sądu Najwyższego z 19 lutego 2020 r., sygn. akt: III PZP 7/19, rozstrzygającej, że każdemu zwolnionemu ze służby funkcjonariuszowi należy wydać świadectwo służby). Poza tym w wyroku z 5 listopada 2020 r. (II PK 16/19, LEX nr 3075156) Sąd Najwyższy ocenił, że przepisy art. 170 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 p.w.KAS i 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS w zw. z art. 163 ust. 4 u.s.c. nie odsyłają do stosowania przepisów ustawy o Służbie Celnej (odsyłają jedynie do posługiwania się definicjami legalnymi opisanymi w ustawie o Służbie Celnej). Stąd też, na podstawie wyroku Sądu Najwyższego z 5 listopada 2020 r., II PK 16/19, można przyjąć, że art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS i art. 170 ust. 4a p.w.KAS, jednak nie różnicuje sytuacji prawnej zwolnionych ze służby funkcjonariuszy ze względu na formę zwolnienia ze służby. W konsekwencji: funkcjonariusz zwolniony ze służby przez nie złożenie propozycji służby do dnia 31.05.2017 r., powinien otrzymać odprawę na gruncie art. 250 ust. 4 KAS (Zdaniem Sądu Najwyższego - *takiej sytuacji, przepisów regulujących świadczenia należne pracownikom w związku z likwidacją urzędu oraz funkcjonariuszom w związku ze zniesieniem jednostki organizacyjnej należy poszukiwać w ustawie z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej*

Administracji Skarbowej). Co więcej, B. K. powinna otrzymać odprawę emerytalną na podstawie art. 250 ust. 1 KAS, ponieważ od 2016 r. posiadała ustalone prawo do emerytury (tak m.in. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2000 r., SK 7/00) i po wydaniu ułomnej decyzji Dyrektora IAS o zwolnieniu ze służby (przez nie złożenie propozycji służby) zdecydowała o definitywnym zakończeniu kariery zawodowej i wystąpiła o wypłatę należnej odprawy emerytalnej. Z kolei odprawa z tytułu zwolnienia ze służby na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki powinna być przyznana na podstawie art. 250 ust. 4 KAS a nie na podstawie art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS w zw. z art. 163 ust. 4 u.s.c.;

3) naruszenie art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS w zw. z art. 163 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 4a p.w.KAS przez:

- niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że na podstawie art. 170 ust. 4a p.w.KAS (przepisu, który został wprowadzony do ustawy p.w.KAS dopiero 27.02.2017 r., tj. dwa dni przed wejściem ustawy w życie - 1.03.2017 r.) Dyrektor IAS we Wrocławiu mógł zaliczyć uprzednio wypłaconą odprawę na gruncie art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS w zw. z art. 163 ust. 4 u.s.c. na poczet odprawy emerytalnej, gdy tymczasem art. 170 ust. 4a p.w.KAS stanowi, że przepisu art. 170 ust. 4 p.w.KAS nie stosuje się do pracowników oraz funkcjonariuszy, którzy nabyli prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy. W ujęciu chronologicznym powódka dopiero po otrzymaniu odprawy z tytułu zwolnienia ze służby na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki, wystąpiła o wypłatę odprawy emerytalnej, albowiem zdecydowała, że z powodu zwolnienia jej ze służby (po 24 latach służby) w tak poniżający sposób - bez uzasadnienia, nie będzie już kontynuowała drogi zawodowej. Stąd też konstrukcja art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 4a p.w.KAS w ogóle nie odnosi się do chronologii zdarzeń ujawnionych w niniejszej sprawie. Zresztą, nie obowiązują przepisy prawa, które uprawniałyby Dyrektora IAS do zaliczenia uprzednio wypłaconej odprawy z tytułu zniesienia bądź reorganizacji jednostki na poczet odprawy emerytalnej;

4) naruszenie art. 163 ust. 1 u.s.c. oraz art. 163 ust. 4 u.s.c. (do dnia 28.02.2017 r.), ewentualnie od dnia 1.03.2017 r. naruszenie art. 250 ust. 1 KAS oraz art. 250 ust. 4 KAS przez ich niezastosowanie i ustalenie, że w przypadku

jednoczesnego spełnienia przesłanek do otrzymania odprawy: 1) emerytalnej (art. 163 ust. 1 u.s.c., od dnia 1.03.2017 r. art. 250 ust. 1 KAS oraz 2) odprawy z tytułu zwolnienia ze służby na skutek reorganizacji bądź zniesienia jednostki (art. 163 ust. 4 u.s.c. od dnia 1.03.2017 r. art. 250 ust. 4 KAS), przepisy wprowadzające KAS (art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 4a KAS) przewidują wypłatę jedynie odprawy emerytalno-rentowej, gdy tymczasem dyspozycja art. 163 ust. 4 u.s.c w zw. z art. 163 ust. 1-3 u.s.c oraz dyspozycja art. 250 ust. 4 KAS w zw. z art. 250 ust. 1-3 KAS wskazuje, że w przypadku funkcjonariuszy Służby Celnej i Służby Celno-Skarbowej ustawodawca zdefiniował dwie niezależne od siebie podstawy otrzymania odprawy (wspólna jest tylko podstawa ich naliczania): 1) odprawę emerytalno-rentową oraz 2) odprawę należną w związku ze zwolnieniem ze służby, spowodowanej likwidacją lub reorganizacją jednostki, (m.in. prawo zwolnionych ze służby funkcjonariuszy przez złożenie tzw. propozycji pracy, do otrzymania odprawy, jako pierwszy w kraju potwierdził: Sąd Rejonowy w Szczecinie IX Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w wyroku z 16 października 2020 r., IX P 28/20, co ważne w przypadku służb mundurowych odprawa traktowana jest jako gratyfikacja za wieloletnią służbę, tak. m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z 9 grudnia 2015 r., I PK 1/15 ocenił odprawę należną zwolnionemu ze służby oficerowi Wojska Polskiego, podobna konstrukcja prawna znajduje się m.in. w: 1) art. 114 i 115 ustawy o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r., t.j. Dz.U. z 2000 r., poz. 360 z późn. zm., 2) art. 118 i 119 ustawy o Straży Granicznej z 12 października 2020 r., t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 305 z późn. zm., 3) art. 60 ust. 2 pkt 6, art. 128, art. 129, art. 130, ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz.U. z 2020 r., poz. 27 z późn. zm., 4) art. 88 i art. 19 ust. 2 pkt 7 ustawy o Służbie Funkcjonariuszy Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskiego, Dz.U.2020.1221 t.j. z dnia 9.07.2020 r., 5) art. 96, art. 97 i art. 64 ust. 1 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1921 późn zm., 6) art. 80 ustawy o Straży Marszałkowskiej, (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1940 z późn. zm. 7), art. 187 ustawy o Służbie Ochrony Państwa, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 384 z późn. zm., 8) art. 98, art. 99 i art. 43 ust. 3 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1123 z późn. zm., 9) art. 96 ust. 2, art. 99, art. 100 ustawy o Służbie Więziennej, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 848 z późn. zm.). Co więcej Sąd Najwyższy w wyroku z 5 listopada

2020 r., II PK 16/19 wskazał, że nie ma żadnych przepisów intertemporalnych, które umożliwiałyby zastosowanie przepisów Ustawy o Służbie Celnej, po dniu 1 marca 2017 r. (w konkluzji przepisy art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 4a p.w.KAS nie uprawniają do wybiórczego zastosowania Ustawy o Służbie Celnej po dniu 1 marca 2017 r.). Zatem powódka powinna otrzymać odprawę: 1) na podstawie art. 163 ust. 4 u.s.c. (od dnia 1.03.2017 r. na podstawie art. 250 ust. 4 KAS - przy założeniu że zgodne z Konstytucją RP jest przenoszenie funkcjonariuszy między formacjami mundurowymi z mocy prawa — art. 165 ust. 3 p.w.KAS), ponieważ została zwolniona ze służby na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki - bez uzasadnienia, (a nie jak błędnie ustalił Sąd *meriti* - na podstawie art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS w zw. z art. 163 ust. 4 u.s.c., oraz 2) powinna otrzymać odprawę emerytalną, na podstawie art. 163 ust. 1 u.s.c. (od dnia 1.03.2017 r. na podstawie art. 250 ust. 1 KAS - przy założeniu że zgodne z Konstytucją RP jest przenoszenie funkcjonariuszy między formacjami mundurowymi z mocy prawa - art. 165 ust. 3 p.w.KAS). Przepisy prawa nie uprawniały Dyrektora IAS do zarachowania odprawy wypłaconej z tytułu zwolnienia ze służby na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki na poczet odprawy emerytalnej. Co ważne, to nie zachowanie powódki spowodowało realny zbieg do otrzymania odpraw z dwóch różnych tytułów, albowiem o tym zdecydował ustawodawca otwierając przez art. 165 ust. 7 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 1 pkt 1 p.w.KAS możliwość zwolnienia funkcjonariusza bez uzasadnienia. Przy czym ostatecznie zdecydował o tym Dyrektor IAS, który skorzystał z uprawnienia ustawowego do zwolnienia B. K. ze służby bez uzasadnienia. Mimo to w zakresie stosowania tych niejasnych przepisów prawa można zauważyć pewną niekonsekwencję, ponieważ w Sądzie Rejonowym dla Wrocławia Śródmieścia IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pod sygn. akt: IV P 671/20 zawiśła sprawa funkcjonariusza, zwolnionego ze służby przez nie złożenie żadnej propozycji ani pracy, ani służby, który otrzymał odprawę emerytalną, a nie otrzymał odprawy z tytułu zwolnienia ze służby na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki;

5) art. 104 u.s.c. ewentualnie (od dnia wejścia w życie ustawy o KAS – 1 marca 2017 r.), art. 179 KAS w zw. z art. 146 ust. 2 i ust. 3 KAS przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że funkcjonariusza Służby Celnej (po przekształceniu *ex lege* Służby

Celno-Skarbowej) można zwolnić ze służby na podstawie nie złożenia przez Dyrektora IAS propozycji służby (czynności bądź zaniechania) powodującego zwolnienie ze służby na płaszczyźnie prawa administracyjnego), podczas gdy ustawa o Służbie Celnej (art. 104 u.s.c.) i ustawa o KAS (art. 179 KAS w zw. z art. 146 ust. 2 i ust. 3 KAS) zawiera ściśle określone przesłanki na podstawie których można zwolnić funkcjonariusza ze służby i kategorycznie należy ocenić, że nie ma wśród nich tej przesłanki (nie złożenia propozycji służby), co więcej przed zwolnieniem funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej należało uzyskać opinię - właściwego naczelnika urzędu - w stosunku do każdego funkcjonariusza czego również nie zrealizowano (Państwo Polskie istotnie ma prawo do reformy administracji, ale musi respektować wymogi konstytucyjne, zapewnić realizację praw nabytych i ustalić odpowiedni okres dostosowawczy, tak. m.in. na kanwie art. 2 Konstytucji rozstrzygnął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 19 listopada 1996 r., K 7/95, OTK ZU nr 6/1996, poz. 73);

6) art. 165 ust. 3 p.w.KAS w zw. z art. 165 ust. 7 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 1 pkt 1 p.w.KAS w zw. z art. 60 Konstytucji RP przez błędną wykładnię i ustalenie a priori, że na gruncie ww. przepisów Dyrektor IAS we Wrocławiu mógł powodce - funkcjonariuszowi Służby Celnej z 24 letnim stażem służby (łącznie 44 letnim stażem służby i pracy), następnie przez 6 miesięcy - Służby Celno-Skarbowej, nie złożyć propozycji służby (rozstrzygającej o zwolnieniu ze służby), w sytuacji gdy prawidłowa wykładnia oznaczonych przepisów wskazuje, że znamię „odpowiednio” należy rozumieć przez pryzmat wykładni przeprowadzonej przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach w postanowieniu z 20 marca 2018 r., IV SA/GI 887/17 a mianowicie, skoro w dniu 1.03.2017 r. ustawodawca uznał, że funkcjonariusz Służby Celnej (z mocy prawa) spełnia wszystkie przesłanki aby stać się funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej, to nie ma żadnych racjonalnych powodów aby zaledwie 6 miesięcy później, funkcjonariusz był zwalniany ze służby przez nie złożenie mu propozycji służby, bez uzasadnienia (w granicach konstrukcji prawnej: art. 165 ust. 3 p.w.KAS w zw. z art. 165 ust. 7 p.w.KAS w zw. z art. 171 ust. 1 pkt 1 p.w.KAS funkcjonariusz zaledwie po 3 miesiącach dowiadywał się, że zostanie zwolniony ze Służby Celno-Skarbowej - albowiem do 31.05.2017 r. nie otrzymał propozycji służby od Dyrektora IAS), zatem znamię „odpowiednio” należy

rozumieć w ten sposób, że d 31.05.2017 r. Dyrektor IAS był zobligowany do przedłożenia odpowiednio: 1) funkcjonariuszom propozycji służby, a 2) pracownikom - propozycji pracy, co więcej o tym, że zwolnienie ze służby czy też pracy przez nie złożenie do 31.05.2017 r. żadnej propozycji bez uzasadnienia, jest niezgodne z prawem, wypowiedział się m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z 9 lipca 2020 r., III PK 31/19, oraz Sąd Powszechny - Sąd Okręgowy w Częstochowie w wyroku z 25 maja 2018 r., IV Pa 115/18, na zasadzie analogii niezgodne z prawem jest nie złożenie propozycji służby powodujące zwolnienie ze służby bez podania jakichkolwiek przyczyn.

II. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia (art. 398³ § 1 pkt 2), a to:

1) art. 228 § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 1 pkt 1a ustawy o Sądzie Najwyższym, mające istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, przez: nie odniesienie się w uzasadnieniu rozstrzygnięcia do rozstrzygnięć Sądu Najwyższego: a) uchwały Sądu Najwyższego z 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19, b) wyroku Sądu Najwyższego z 5 listopada 2020 r., II PK 16/19, LEX nr 3075156, c) wyroku Sądu Najwyższego z 9 lipca 2020 r., III PK 31/19, które wskazują, że słusznych praw funkcjonariuszy Służby Celnej (przez 6 miesięcy po przeniesieniu *ex lege* - funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej) należy poszukiwać w ustawie o Krajowej Administracji Skarbowej, a nie w przepisach p.w.KAS. Symptomatyczny jest fakt, że z pisma przesłanego przez Ministerstwo Finansów (w aktach sprawy) jednoznacznie wynikało, że funkcjonariusze zwolnieni ze służby bez uzasadnienia przez nie złożenie propozycji służby, którzy zdecydują o przejściu na emeryturę, powinni otrzymać dwie niezależne od siebie odprawy: 1) odprawę z tytułu zwolnienia ze służby z powodu reorganizacji bądź zniesienia jednostki (art. 250 ust. 4 KAS) oraz 2) odprawę emerytalną (art. 250 ust. 1 KAS). Z punktu widzenia gwarancji praw nabytych, wątpliwie konstytucyjnie jest wprowadzenie do ustawy p.w.KAS dnia 27 lutego 2017 r. (na dwa dni przed wejściem Ustawy w życie) art. 170 ust 4a. który ograniczył *de facto* nabyte uprawnienia powódki.

2) art. 228 § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. mające istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, przez: nie odniesienie się w uzasadnieniu rozstrzygnięcia do wyroków sądów administracyjnych i sądów

powszechnych: a) uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego z 1 lipca 2019 r., I OPS 1/19, b) prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 10 marca 2020 r., IV P 105/19, c) prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 15 listopada 2021 r., IV Pa 71/21, d) wyroku Sądu Rejonowego Szczecin Centrum w Szczecinie IX Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 4 sierpnia 2020 r., IX P 352/19, które bezpośrednio wskazywały, że przepisy reformujące (*de facto* likwidujące Służbę Celną) nie spełniają standardu zgodności z Konstytucją, zawierają ewidentne luki prawne, a ustalenie słusznych praw zwolnionych funkcjonariuszy wymaga bezpośredniego zastosowania przepisów aktu prawnego o najwyższej mocy prawnej (art. 8 Konstytucji RP) a także stosowania wykładni prawa *per analogiam*. Opisane rozstrzygnięcia Sądów, zapadłe na kanwie likwidacji Służby Celnej obligowały Sąd do przeprowadzenia głębokiej analizy i ustalenia czy przepisy art. 165 ust. 3 p.w.KAS i art. 170 ust. 4 p.w.KAS oraz art. 170 ust. 4a p.w.KAS (choćby w kontekście ustalenia przez Sąd Najwyższy w uchwale z 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19 prawa do otrzymania świadectwa służby na podstawie art. 188 KAS) a także: konstrukcja art. 165 ust. 7 p.w.KAS w zw. z art. 170 ust. 1 pkt 1 p.w.K.A.S. są zgodne z art., 2, art. 7, art. 8, art. 32 i art. 60 Konstytucji RP, czego Sądy obu instancji całkowicie w swoich rozważaniach zaniechały.

III. W przypadku nieuznania za zasadne zarzutów opisanych w pkt. I ppkt 1-6 i przyjęcia przez Sąd Najwyższy, że zgodne z przepisami prawa (w tym: Konstytucji RP, ustawy o Służbie Celnej, ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej), było przeniesienie funkcjonariusza z jednej formacji mundurowej (Służby Celnej) do drugiej (Służby Celno-Skarbowej) - z mocy prawa, zarzucono wyrokowi naruszenie prawa materialnego, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, a to:

1) art. 171 ust. 2 p.w.KAS w zw. z art. 250 ust. 4 KAS oraz art. 171 ust. 2 p.w.KAS w zw. z art. 250 ust. 1 KAS przez ich niezastosowanie, gdy tymczasem ww. przepisy stanowią podstawę prawną (po dniu 1.03.2017 r.) do wypłaty powódce niezależnych od siebie odpraw: 1) odprawy z tytułu zwolnienia ze służby na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki (art. 250 ust. 4 KAS) oraz 2) odprawy emerytalnej (art. 250 ust. 1 KAS). Funkcjonariusze Służby Celnej z mocy prawa w dniu 1.03.2017 r. stali się funkcjonariuszami Służby Celno-Skarbowej (do okresu

służby w nowo utworzonej formacji mundurowej wlicza się na mocy art. 171 ust. 2 p.w.KAS dotychczasowy okres służby w Służbie Celnej), a następnie w wyniku drugiego etapu reformy, powódka została zwolniona ze służby bez uzasadnienia (w wyniku czynności Dyrektora IAS we Wrocławiu) ponieważ do 31.05.2017 r. nie otrzymała propozycji służby. Powódka od 25.12.2015 r. posiadała ustalone prawo do emerytury powszechnej z ZUS (dlatego też, do wypłaty powódce odprawy emerytalnej — wymaganym dopełnieniem było jedynie zwolnienie ze służby i zakończenie drogi zawodowej). Powódka, mimo spełnienia przesłanek, nigdy takiej odprawy nie otrzymała. Poza tym, zachowanie powódce wypłaconej odprawy: nietrafnie na podstawie art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS w zw. z art. 163 ust. 4 u.s.c. (zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 5 listopada 2020 r., II PK 16/19 – B. K. powinna otrzymać odprawę z tytułu zwolnienia ze służby na skutek reorganizacji bądź zniesienia jednostki na podstawie art. 250 ust. 4 KAS) na poczet odprawy emerytalnej, miało na celu ukrycie rzeczywistej przyczyny zwolnienia powódki ze służby (nie złożenia propozycji służby do 31.05.2017 r. bez powodu — subiektywnej i nieweryfikowalnej *de facto* decyzji Dyrektora IAS we Wrocławiu) i zostało przeprowadzone na podstawie nieskutecznych prawnie (w ocenie Sądu Najwyższego) przepisów art. 170 ust. 4 p.w.KAS oraz art. 170 ust. 4a p.w.KAS.

IV. W przypadku nieuwzględnienia zarzutu opisanego w pkt I i III, ale jednocześnie oceny przez Sąd Najwyższy, że normy Konstytucji RP, ustawy o Służbie Celnej oraz ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej nie pozwalają na przenoszenie z mocy prawa funkcjonariuszy między formacjami mundurowymi, wyrokowi Sądu Okręgowego zarzucono:

1) naruszenie art. 163 ust. 4 u.s.c. przez jego niezastosowanie - albowiem powódka w dniu likwidacji Służby Celnej (1.03.2017 r.), powinna otrzymać odprawę z tytułu zwolnienia ze Służby Celnej na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki (art. 163 ust. 4 u.s.c.). Przy czym wypłacona powódce odprawa na błędnej podstawie prawnej: art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 pkt 3 p.w.KAS w zw. z art. 163 ust. 4 u.s.c. nie powinna być zaliczona na poczet odprawy emerytalnej. Ustawodawca przewidział dwie niezależne odprawy na podstawie odmiennych tytułów prawnych. Przypominam, raz jeszcze, że to Ustawodawca i Dyrektor IAS doprowadzili do zbiegu tytułów do otrzymania dwóch odpraw — w krótkim odstępie czasowym,

2. naruszenie art. 250 ust. 1 KAS - przez jego niezastosowanie - ponieważ po wadliwym przeniesieniu ze Służby Celno do Służby Celno-Skarbowej dnia 1.03.2017 r. na zasadzie art. 165 ust. 3 p.w.KAS, powódka aż do 1.06.2017 r. realizowała zadania w nowej formacji, a następnie po zwolnieniu ze służby — w formie czynności (zaniechania) Dyrektora IAS — przez nie złożenie propozycji służby do 31.05.2017 r., B. K. podjęła decyzję o zakończeniu kariery zawodowej i powinna otrzymać odprawę emerytalną (która należy się każdemu raz w życiu) na podstawie art. 250 ust. 1 KAS.

V. W przypadku nieuwzględnienia również zarzutu opisanego w pkt I, III, IV wyrokowi Sądu II instancji zarzucono naruszenie art. 94 ustawy z dnia 1.11.2008 r. o Służbie Cywilnej (Dz.U.2020.265 t.j. z dnia 19.02.2020 r.) przez jego niezastosowanie, gdy tymczasem powódka legitymująca się 44 letnim okresem pracy i służby (19 lat pracy i 24 lata służby) powinna otrzymać odprawę emerytalną, która przysługuje, raz w życiu, każdemu pracownikowi - realizującemu zadania w służbie Rzeczypospolitej Polskiej (niezależnie czy to w formie stosunku służby czy to w formie stosunku pracy).

Z uwagi na powyższe uchybienia:

I. skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki tytułem odprawy kwoty 33.566,70 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1.03.2017 r. ewentualnie od 1.09.2017 r. do dnia zapłaty,

ewentualnie, jeżeli Sąd Najwyższy oceni, że w sprawie należy przeprowadzić postępowanie dowodowe w znacznej części:

II. skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego, a także uchylenie w całości poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia Śródmieścia we Wrocławiu;

a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Skarb Państwa reprezentowany przez Izbę Administracji Skarbowej i zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Obszerne zarzuty skargi kasacyjnej, których miał nie rozpoznać Sąd Okręgowy, nie są zasadne w znacznej części, co nie oznacza, że nie jest zasadny wniosek skargi o uchylenie wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki odprawy emerytalnej z odsetkami.

I. Zarzut pierwszy skargi niezasadnie wprowadza twierdzenie, iżby powódka już 1 marca 2017 r. spełniała wszystkie określone w art. 163 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (u.s.c.) przesłanki do otrzymania odprawy emerytalnej, jak również spełniała przesłanki oznaczone w art. 163 ust. 4 tej ustawy do otrzymania odprawy z tytułu zwolnienia ze służby na skutek reorganizacji bądź zniesienia jednostki. Rzecz w tym, iż stosunek służbowy powódki nie ustał z końcem lutego 2017 r., tylko z końcem sierpnia 2017 r. Do sytuacji powódki ma zastosowanie art. 170 ustawy z 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (p.w.KAS) a nie art. 163 u.s.c. Ustawa o Służbie Celnej z 27 sierpnia 2009 r. utraciła moc na podstawie art. 159 pkt 3 ustawy p.w.KAS, która weszła w życie 1 marca 2017 r. Od tego dnia służbę celną połączono z kontrolą skarbową i administracją podatkową w ramach Krajowej Administracji Skarbowej, czyli utworzono służbę celno-skarbową. 1 marca 2017 r. nie ustał jednak i nie uległ przekształceniu stosunek służbowy powódki, tylko zmienił się z mocy ustawy podmiot zatrudniający. Nie było to niezgodne z ustawą zasadniczą. Utrata mocy przez ustawę o Służbie Celnej nie była równoznaczna z ustaniem zatrudnienia w służbie celnej i nawiązaniem nowego stosunku służby 1 marca 2017 r. w KAS.

Zarzut drugi nie jest bez racji, przede wszystkim dlatego, że Sąd powszechny nie analizował szerzej zarzutu niewłaściwego zastosowania przepisów przez różnicowanie uprawnień zwalnianych funkcjonariuszy służby celnej i dlatego jego analiza zostanie przedstawiona w dalszej części tego uzasadnienia. W tym miejscu od razu należy stwierdzić, iż nie ma znaczenia argumentacja skargi łączona z uchwałą Sądu Najwyższego z 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19, gdyż uchwała dotyczyła innej kwestii, w której tylko *per analogiam* przyjęto wygaśnięcie stosunku służbowego na użytek potwierdzenia okresu służby w świadectwie służby dla funkcjonariusza, który przyjął propozycję zatrudnienia pracowniczego w KAS. Podobnie, gdy idzie o

wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 2020 r., II PK 16/19, gdyż jego sedno sprowadza się do różnicowania wysokości odpraw, zaś uchwała Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2019 r., III PZP 5/18, do której ten wyrok się odwołuje, nie dotyczy kwestii, która występuje w obecnej sprawie, czyli wyłączenia prawa do odprawy emerytalnej na podstawie art. 170 ust. 4a p.w.KAS. Wyrok ten nie jest zasadną podstawą dla twierdzenia, że art. 170 ust. 4 p.w.KAS w zw. z art. 159 p.w.KAS i art. 170 ust. 4a p.w.KAS nie różnicuje sytuacji prawnej zwolnionych ze służby funkcjonariuszy „ze względu na formę zwolnienia ze służby”. Różnica wynika z wyłączenia prawa do odprawy emerytalnej, o czym w drugiej części uzasadnienia. Chodzi w niej o sprawę zasadniczą, czyli uprawnienie do obu odpraw, czyli do odprawy emerytalnej i odprawy w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, bowiem regulacja art. 250 ustawy z 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (KAS) w tym zakresie nie budzi wątpliwości (art. 250 KAS zastąpił art. 163 ustawy o Służbie Celnej).

Zarzut trzeci ma tę wartość, iż otwiera kwestię zasadniczą w tej sprawie, czyli czy *„obowiązują przepisy prawa, które uprawniałyby Dyrektora KAS do zaliczenia uprzednio wypłaconej odprawy z tytułu zniesienia bądź reorganizacji jednostki na poczet odprawy emerytalnej”*? Należy odpowiedzieć, że art. 170 ust. 4a p.w.KAS obowiązuje, ale nie ma zastosowania do sytuacji skarżącej powódki. Nie dlatego, że powódka dopiero po otrzymaniu odprawy z tytułu zwolnienia ze służby wystąpiła o wypłatę odprawy emerytalnej, gdyż zdecydowała, że z powodu zwolnienia jej ze służby (po 24 latach służby) „w tak poniżający sposób – bez uzasadnienia”, nie będzie już kontynuowała drogi zawodowej.

Zarzut czwarty również nie składa się na kwestię zasadniczą w tej sprawie, bowiem nie można nie zgodzić się z twierdzeniem, iż zasadą jest wypłata obu odpraw, czyli tak jak wcześniej na gruncie ustawy o Służbie Celnej na podstawie art. 163 i po zmianie na podstawie art. 250 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej, a tylko w szczególnym okresie zmiany (reformy) w administracji celno-skarbowej, odprawa byłaby tylko jedna, czyli przysługiwałaby tylko odprawa emerytalna, a nie przysługiwałaby odprawa w związku z niemożnością dalszego zatrudnienia. Na tym tle zarzut kontynuuje ten sam wątek, dotyczący kwestii, czy przepisy *„uprawniały Dyrektora KAS do zarachowania odprawy wypłaconej z tytułu*

zwolnienia ze służby na skutek zniesienia bądź reorganizacji jednostki na poczet odprawy emerytalnej”?

Zarzut piąty zawiera pierwiastek nieobojętny dla kwestii zasadniczej, gdyż zwraca uwagę na wyjątkowy tryb ustania zatrudnienia funkcjonariusza wobec niezłożenia mu propozycji służby, przyjmując za punkt odniesienia dla tego wyjątku inne regulacje z ustawy KAS (art. 179) i ustawy o Służbie Celnej (art. 104).

Zarzut szósty wyróżnia się od wcześniejszych tym, że kwestionuje zwolnienie przez niezłożenie powódce propozycji zatrudnienia bez podania uzasadnienia czy przyczyn braku propozycji, choć skarżąca nie dochodzi dalszego zatrudnienia lecz odprawy emerytalnej, niemniej i ten zarzut składa się na kontestację regulacji, która pozwalała zakończyć stosunek służbowy przez zaniechanie propozycji dalszej służby lub pracy i jednocześnie faktycznie eliminuje prawo do odprawy emerytalnej, którą prawodawca pozwala zaliczyć na jednorazową odprawę.

Powództwo jest zasadne z następujących przyczyn.

1. Prawo do odprawy emerytalnej jest powszechne w prawie pracy – art. 92¹ § 1 k.p. Zdarzeniem prawnym skutkującym powstanie prawa do odprawy jest przejście pracownika na emeryturę. Odprawa emerytalna była takim świadczeniem w ustawie o Służbie Celnej – art. 163 i obecnie jest też nim w ustawie o KAS – art. 250.

2. Odprawa emerytalna ma cel socjalny i dlatego powinna być realizowana bez względu na inne świadczenia w zbiegu przyznawane na zakończenie zatrudnienia. Na gruncie prawa pracy ustawa z 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników nie przewiduje już, że w razie kumulacji prawa do odprawy z tytułu zwolnienia z przyczyn niedotyczących pracownika i odprawy emerytalno-rentowej pracownikowi przysługuje tylko jedno świadczenie, korzystniejsze dla pracownika. Jeżeli zwolnienie z przyczyn niedotyczących pracownika może pozostawać w związku z przejściem na emeryturę to, pracownik nabędzie prawo do obu odpraw.

3. Mimo że odprawy emerytalne nie zostały normatywnie zakwalifikowane do wynagrodzeń za pracę, to jednak podlegają ochronie na równi z nimi.

4. Na tle tych podstawowych przesłanek w tej sprawie, o uwzględnieniu żądania powódki decyduje niedozwolona nierówność w prawie, która wynika z

dyskryminacji powódki ze względu na wiek w sytuacji jakiej się znalazła, co nie pozwala na stosowanie do niej art. 170 ust. 4a p.w.KAS.

5. Doszło bowiem do nieuprawnionego zróżnicowania osób, które znajdują się w porównywalnej sytuacji, tj. w sytuacji, gdy dochodzi do wygaszania stosunków służby w sytuacji przeprowadzenia reformy w administracji, w tym przypadku reformy administracji celno-skarbowej, w odniesieniu do tych funkcjonariuszy, którzy pracowali na tyle krótko, że nie mają perspektywy nabycia świadczeń emerytalnych po zakończeniu zatrudnienia w KAS oraz tych funkcjonariuszy, którzy wraz z zakończeniem służby w KAS występują o świadczenia emerytalne.

6. Prawo do odprawy emerytalnej jest związane bezpośrednio z wiekiem funkcjonariusza. Prawa tego nie nabywają osoby zbyt młode (w odniesieniu do ustawowych przesłanek jego nabycia). Występuje zatem wyraźne zróżnicowanie ze względu na wiek pracowników, którzy znaleźli się w porównywalnej sytuacji – wygaszania podstawy zatrudnienia.

7. Wiek, to kryterium zakazanej dyskryminacji. Zróżnicowanie pod względem kryterium wieku może nastąpić jedynie w wyjątkowych, ustalonych w prawie okolicznościach, które dodatkowo są oceniane w kontekście celowości i konieczności wprowadzenia takiego zróżnicowania.

8. Zróżnicowanie prawa do odprawy emerytalnej przez pryzmat wieku w sytuacji wygaszania stosunków służby (pracy) jest niedopuszczalne z aksjologicznych przyczyn. Z uwagi na brak tożsamości szans na rynku pracy, osoby te muszą być traktowane w odmienny (usprawiedliwiony sposób) w pragmatykach służbowych.

9. Prawo do równego traktowania ze względu na wiek, czyli zakaz dyskryminacji ze względu na wiek pracowników jest prawem podstawowym w UE, gwarantowanym w Karcie Praw Podstawowych (art. 20, art. 21 ust. 1). Jest to prawo bezpośrednio skutecznie. Stosowanie Karty Praw Podstawowych w przedmiotowej sprawie jest możliwe przez pryzmat dyrektywy Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, bowiem reguluje zawarte w dyrektywie mają zastosowanie zarówno do sektora publicznego jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi (ewentualnie z wyjątkiem dla sił zbrojnych – art. 2 i odmiennego

traktowania ze względu na wiek - art. 6) – por. też wyrok TSUE z 20 kwietnia 2023 r., C-650/21.

10. Uprawnione jest zatem stwierdzenie, iż uzależnienie wypłacania odprawy gwarantowanej w art. 170 ust. 4 p.w.KAS od tego, czy dany pracownik ma prawo do odprawy emerytalnej w sposób nieuzasadniony ujednolicił cel i funkcje tych odrębnych świadczeń, naruszając w ten sposób przepisy zakazujące dyskryminacji ze względu na wiek.

11. Norma z art. 170 ust. 4a p.w.KAS nie ma zastosowania do powódki także dlatego, że odprawa emerytalna i odprawa likwidacyjna (przekształceniowa) są świadczeniami odrębnymi i samodzielными kauzalnie. Co oznacza, że zasadność wypłaty odprawy likwidacyjnej nie może być wyłączona przez wypłatę odprawy emerytalnej i odwrotnie. Wprowadzona warunkowość odprawy likwidacyjnej stanowi ewenement w stosunkach zatrudnienia pracowniczych i służbowych, jako że każde świadczenie ma swoje uzasadnienie w wypracowanych i stosowanych regulacjach dotyczących zatrudnienia. Jednorazowa odprawa nie jest świadczeniem abstrakcyjnym tylko przyczynowym i dlatego uzasadnionym, bo wypłaca się ją, gdy wygasa stosunek służbowy (pracy). Także odprawa emerytalna nie jest świadczeniem uznaniowym, bo jest świadczeniem wypłacanym w związku z przejściem na emeryturę. Skoro oba świadczenia są należne, to nieuprawnione jest zastąpienie odprawy jednorazowej przez odprawę emerytalną.

12. Powódka nie może być gorzej traktowana przez to, że otrzymała odprawę emerytalną, bo nabyła ją zgodnie z prawem. Świadczenie nabyte zgodnie z prawem nie może być przyczyną wyłączenia wypłaty drugiego świadczenia otrzymanego wcześniej, również zgodnie z prawem, wszak jednorazową odprawę otrzymywali wszyscy, którym nie zaproponowano dalszej służby lub pracy i z tej przyczyny ich stosunki służbowe (pracy) ustawały, a ściślej wygasały.

13. Nierówne traktowanie może wynikać także z tego, że ci którzy otrzymali jednorazowe odprawy mogli potem podjąć kolejne zatrudnienie czy służbę, bez obowiązku zwrotu tej odprawy. Natomiast szansa na kolejne zatrudnienie czy służbę osoby, która już wcześniej osiągnęła wiek emerytalny, z reguły nie jest duża. Potwierdza się to w tej sprawie, bo „utrata” jednego świadczenia zależała od decyzji pracodawcy, czyli od braku propozycji dalszej służby lub pracy. W świetle przyjętej

regulacji z art. 170 ust. 4a p.w.KAS wypłata jednorazowej odprawy była tylko „tymczasowa”, wszak z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, że powódka miała emeryturę przyznaną w 2015 r.

14. Sytuacja skarżącej nie jest zgodna z zasadą równego traktowania i zasadą sprawiedliwości społecznej (ar. 2 i art. 32 Konstytucji RP), bo zwykle uprawnienie do dwóch świadczeń jest różnicowane ze względów faktycznych, czyli ze względu na wiek skarżącej i decyzję pracodawcy o braku propozycji dalszego zatrudnienia lub służby, której przyczyna nie jest znana, choć samo zaniechanie propozycji jest też decyzją pracodawcy (w odniesieniu do p.w.KAS zob. wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I PSKP 69/21). Innymi słowy, brak propozycji dalszej służby lub pracy stymuluje zatrudnionego do przejścia na emeryturę. Nie ma regulacji w prawie pozytywnym, że osiągnięcie wieku emerytalnego stanowi uzasadnioną przyczynę ustania czy rozwiązania zatrudnienia lub nieprzedstawienia propozycji dalszej służby. Byłaby sprzeczna z dyrektywą 2000/78. Z tych przyczyn uzasadniona jest również wykładnia prokonstytucyjna, która pozwala pominąć regulację z art. 170 ust. 4a p.w.KAS w odniesieniu do sytuacji powódki. Oznacza to, że powódka była w nierównej sytuacji ze względu na wiek, bo musiała się zadowolić tylko jednym świadczeniem, czyli odprawą emerytalną, choć wprost dotknęła ją reforma i z tego tytułu powinna też zachować prawo do jednorazowej odprawy.

II. Zarzuty procesowe skargi okazały się nieuzasadnione.

1. Zarzuty pierwszy i drugi są podobne przez odniesienie do tych samych przepisów procesowych, wyroków Sądów i uchwały Sądu Najwyższego. Pozwala to na łączną ich ocenę, która jest negatywna w aspekcie miar wpływu na wynik sprawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.

2. Z kolei art. 365 § 1 k.p.c. nie został naruszony, gdyż wskazane w zarzutach uchwały i wyroki nie wiązały Sądu powszechnego w tej sprawie, albowiem nie dotyczą indywidualnej sprawy B. K. Nie ma też podstaw do stwierdzenia naruszenia art. 228 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c., albowiem wskazane judykaty są faktem, lecz nie składają się na stan faktyczny w sprawie powódki, czyli fakty potrzebne do stosowania prawa, które podaje się w pozwie zgodnie z art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. i ewentualnie uzupełnia się później w postępowaniu. Sąd powszechny samodzielnie

ustala stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo materialne, co podlega kontroli w ramach zarzutów podstaw kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.).

III. Uprawnione jest zatem końcowe stwierdzenie, że funkcjonariuszka służby celnej, która wcześniej nabyła uprawnienia emerytalne, lecz na emeryturę przeszła po 31 sierpnia 2017 r. wobec nie skierowania do niej propozycji dalszej służby albo pracowniczego zatrudnienia w związku ze zmianami w administracji celno-skarbowej w 2017 r., nabywa prawo do odprawy emerytalnej niezależnie od odprawy jednorazowej związanej z wygaśnięciem stosunku służby, gdyż wyłączenie prawa do odprawy na podstawie szczególnej regulacji z art. 170 ust. 4a ustawy z 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej jest dla niej dyskryminujące ze względu na wiek i nierówne traktowanie.

Wysokość odprawy emerytalnej ustalona przez Sąd pierwszej instancji na kwotę 33.566,70 zł nie była sporna (uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji).

Zważając na powyższe Sąd Najwyższy przyjął, iż powódka nabyła i zachowała prawo do odprawy emerytalnej w związku z przejściem na emeryturę, która na podstawie art. 170 ust. 4a p.w.KAS nie mogła zostać zaliczona na jednorazową odprawę w związku ze zniesieniem służby celnej – art. 170 ust. 4 tej ustawy i dlatego orzekł reformatoryjnie jak w sentencji, uwzględniając wniosek skargi i żądanie powództwa (art. 398¹⁶ k.p.c.). Roszczenie nie uległo przedawnieniu a świadczenie powinno być wypłacone już po pierwotnym wezwaniu powódki, które wystąpiło zaraz po ustaniu stosunku służbowego, dlatego powódka jest uprawniona również do odsetek ustawowych od 1 września 2017 r. (art. 359 k.c., art. 476 k.c., art. 481 k.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1, § 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 2 pkt 5, § 9 ust. 1 pkt 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[SOP]

[ms]

